

Litteratur

THEDE PALM:

Resa till Lofoten

"Det finns i dag gott om författare och skribenter, såväl i Norge som i Sverige, som tror sig kunna lösa trassliga samhällsproblem med hjälp av politiska besvärjelser. Deras funderingar är i och för sig intressanta men de saknar betydelse för de nordnorska fiskarna." Så skriver Per Olof Sundman i sin nyutkomna bok "Lofoten, sommar" (Norstedts). Om det inte stått någonting annat av värde i boken, borde den ändå bli köpt på grund av denna så väl uttryckta sanning.

Det skrivs mycket om miljön, om förstörda sjöar, om förgiftade sälar, om vägsaltets fördärv för bilar och grundvatten och om annat som med skäl bör rättas och förbättras. Förmodligen i miljövårdande syfte försöker också politiker av en viss riktning att hindra människor att flytta ut på landet; de föredrar att ha dem under kontroll i 12-våningars betongkaserner, som har den lilla egenheten att ännu har ingen arkitekt eller konstruktör, som varit med om att bygga dem, självmant flyttat in i dem. Dit når också Konsumentombudsmannens vakande öga lättare, för att kontrollera vad folk äter.

I Henningsvaer i Lofoten finner man ingen KO. Där äter man okontrollerad fisk som man också själv kan fånga. Det förekommer att gubbar — pensionärer skulle man säga i Sverige, där ordet numera fått en anstrykning av att gubben inte kan taga vara på sig själv och måste underhållas — alldeles ensamma far ut i öppna båtar och dörjar torsk, som de kanske rent av säljer. Mycket är annorlunda i Nordnorge.

Sundman har varit där förr. Han vet vilka människorna är, hur han skall fråga, var han skall finna statistik. Sådan finns att tillgå också i Norge. Folk och fakta är båda viktiga, men Sundman är inte sociolog utan författare. Han lyssnar först på folk.

Det finns brister i miljövården i Lofoten. Sedan gammalt har man vunnit land med

hjälp av kökkenmöddingar. Generationer har vräkt sitt avskräde i havet, och så sker fortfarande. Vid ebb går man torrskodd, men kanske bäst i stövlar, till öar som förr inte hade landfäste. Trutar och måsar tycker om systemet och besväras i vart fall inte av lukten. Människor som i sitt dagliga arbete har att göra med skrei som torkar på hässjor är inte heller överkänsliga.

På kommunikationernas område finns mycket att göra. Vägarna är ofta underhålliga och slits hårt av turister någon månad av året; med midnattssolen är dessa borta. Fler broar behövs. Färjor går mellan öarna, men de kottar också pengar.

Fisket har undergått de största förändringarna. Inte oväntat krävs numera stora båtar med dyra redskap för att få arbetet lönsamt. Nordlandsbåtarna finner man i norsk litteratur, hos Johan Bojer och Bernt Lie och andra och som något enstaka museiföremål. De stora båtarna försörjer fiskerifabrikerna. Findus och Frionor håller på att ersätta torrfisk med frysfisk. Torskhässjornas tid kan snart vara förbi, även om Syditalien och Afrika föredras den billigare konserveringsformen.

Sundman ägnar många tankar åt fiskuppköparna. Mellanledet i en hantering får lätt misstankar mot sig. Han frågar nästan ivrigt om man inte försökt med kooperation. Det har man, men det har inte gått så bra. Han letar efter en förklaring och får den till sist. Vi normmän är nog för mycket individualister, säger någon.

Man behöver inte resa till Lofoten för att göra den upptäckten. När nu Per Olof Sundman rest dit, är det bra att han funnit något genuint och oförstörbart norskt i en omgivning som är under förändring — så som alla miljöer alltid varit det, fastän hastigheten varit olika. Det är också bra att han skrivit ned vad han sett och hört. Alltigenom är det en bra bok.